ואי לא קבליה עליה באלוה. אלא לכבוד המלך השתחוה לו לא כלום הוא דהא לא אכוין לשם עבודת כוכבים: **אלא לאו.** שעבד עבודת כוכבים מאהבה ומיראה אדם כסבור שמותר לעשות והאי אומר מותר כי האי גוונא דידע ליה לאיסור עבודת כוכבים בכל עבודות שלה לאו העלם דבר קרי לה אע"פ שנעלם ממנו איסור אהבה ויראה שאין זו מגוף האיסור אלא מ"מ נעלם ממנו עיקר עבודת כוכבים באחת מעבודותיה כסבור שעבודה זו מותר לה: **ורבא אמר לך.** לא הוי שגגת מעשה הכי אלא באומר מותר לעבוד עבודת כוכבים כסבור אין עבודת כוכבים בתורה: **אומר מותר היינו העלם דבר.** ובהא אפילו רבנן מודו: ומשני אומר מותר דקאמינא היינו דקא עקר לה לגמרי: **העלם דבר קיום מקלה וכטול מקלה.** כגון יש עבודת כוכבים בתורה שלא לזבוח ושלא לקטר אבל המשתחוה מותר: **אינו חייב אלא אחת.** וכל עבודותיה באזהרה אחת הן לא תעבדם (שמות כ) הלכך אין כאן חלוק חטאות: **פוק תני לברא.** דטעות הוא ולקמן מפרש טעמא: **הבערה.** שילאה מכלל לא תעשה כל מלאכה (שם) דשבת: **ללאו יצאה.** להוציאה ממומרי שאר מלאכות וללמד עליה שאינה לא בכרת ולא במיתה אלא בלאו: **לחלב.** לחלוק ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא מאכות מלאכות הנעשית במשכן וחייב עליה הכתוב בפני עצמו שפרט לה לבדה אף כל שהוא אב מלאכה אם עשאן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת דכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: **השתחואה נמי ללאו יצאה.** לקמן (דף סג.) אמר שלש השתחואות נאמרו באזהרת עבודת כוכבים אחת לשלא כדרכה לכדאמרן לעיל (פ:) אזהרה מיירי ת"ל לא תשתחוה ואחת לדרכה ואחת לחלק מה השתחואה מיוחדת מעשה לעצמו וחייב עליה בעצמה אף כל עבודה ועבודה בשוגג חייב עליה חטאת לעצמה. ותנא דר' זכאי סבירא ליה כר' יוסי דהשתחואה יתירא לאו לחלב יצאה אלא ללמד עליה שהיא בלאו ולא בכרת ואין חטאת על שגגתה ואע"פ שחייבין עליה מיתה דהא גבי סקילה כתיב (דברים יז) ויצאתו להם מיהו מכרת ומחטאת אפקה הלכך לא משכחת קרא בעבודת כוכבים לחלב: **מאחה**

מהנה. גבי חטאת כתיב פעמים שחייב חטאת אחת על כולן כגון שוגג בשבת כסבור אין היום שבת אבל יודע היה שכל מלאכות שהוא עושה אסורות בשבת מביא קרבן אחד דחדא שגגה היא ופעמים שחייב על כל אחד ואחד כגון שהזיד בשבת ויודע שהוא שבת היום ויש שבת בתורה ושגג במלאכות שלא אסורות הללו אסורות אלא מלאכות אחרות חייב על כל אחת ואחת שיש כאן שגגות הרבה: ר' יוחנן מפרש טעמא דר' יוסי היכי משמע ליה האי מהאי קרא: **ועשה מאחת מהנה.** הוה ליה למכתב ועשה אחת מהנה מי נמי ועשה מהנה מי נמי **ועשה** אחת ולישתוק מדכתביהו הכי ש"מ למדרש כל חד וחד לאוהה לחייבו על אחת ועל מאחת כלומר מקלת העבירה על הנה ועל מהנה כדמפרש הנה אבות מהנה תולדות. ולמדרשיהו נמי כי הדדי הכי מדסמכי להדדי: **אחת שהיא הנה.** כלומר פעמים שהוא חייב על מלוה אחת חטאות הרבה והנה שהיא אחת פעמים שאינו חייב אלא אחת על מלוה הרבה והכי משמע מאחת מחייב הנה מהנה מחייב אחת מדכתיב מ' יתירא. והשתא מפרש לה אחת כשעשה עבירה שלימה שנתכוין לכתוב שמעון וכתבו כולו מאחת על מקצתו נמי מחייב כגון נתכוין לכתוב שמעון ולא כתב אלא שתי אותיות חייב. ולהכי נקט שמעון משום דשתי אותיות רלשונות הוו להו שם במקום אחר כגון שם בן נח והי"ה גד מגדיאל דן מדיאל אבל נתכוין לכתוב שם אחר כגון נפתלי ולא כתב ממנו אלא שתי אותיות לא מיחייב שאין כאן מלאכה בשום מקום: **מהנה תולדות.** דנפקא לן מדדמי להו לאבות והיינו מהנה כלומר מן הדומות להם: **אחת שהיא הנה.** דאמרן לעיל פעמים שמתחייב על כל אחת ואחת דהיינו על אחת הנה על מלוה אחת כמה חטאות כגון עושה מלאכות הרבה בזדון בשבת ושגגות מלאכות כדפרישית לעיל דיש כאן שגגות הרבה: **שגגת שבת וזדון מלאכות.** יודע שמלאכות הללו אסורות בשבת אבל כסבור אין שבת היום כולה חדא שגגה היא: **דכולי עלמא לחלב יצאה.** דהכל מודים דכל היוצא מן הכלל ללמד על הכלל כלו יצא אי לא נפקא לן מדוכתא אחריתי ומשום הכי אמר ליה פוק תני לברא דאפילו לרבי יוסי חייב על כל אחת ואחת: **תיפוק לי מאחת מהנה.** לרבי אבא פריך הא מתניתין רבי יוסי היא דהשתחואה ללאו יצאה מיהו תיפוק לן לחייב על כל אחת ואחת מהנה כדנפקא ליה לרבי יוסי בשבת דהא האי קרא גבי חטאת סתמא כתיב ודרשיה נמי בעבודת כוכבים הכי אחת ועשה אחת שעשה עבודה שלימה כגון זבוח מאחת ועשה מאחת כגון שחט שימון אחד לעבודת כוכבים דלשמכתן ליה הכשר גבי חטאת העוף בפנים: **שכר מקל לפניה.** לשם עבודת כוכבים דדמי לשחיטה שוכר מפרקתה וכגון דדרכה לעובדה במקל כדלמרינן במס' עבודת כוכבים בפ' ר' ישמעאל (דף נא.) עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שכר מקל לפניה חייב: **אחת שהיא הנה.** פעמים שהוא חייב על עבודה אחת חטאות הרבה כגון שעבד עבודות הרבה: **בזדון עבודה כוכבים ושגגת עבודה.** דידע שעבודת כוכבים אסורה בזבוח אבל כסבור שמותר לקטר ולנסך ולהשתחוות: **האי שגגת עבודת כוכבים היכי דמי.** כלומר היכי מתוקם קרא בעבודת כוכבים הא לא משכחת לה שגגת עבודת כוכבים בזדון עבודות הלכך לא נפקא לן בעבודת כוכבים חלוק מלאכות מהכא: **אלא מאהבה ומיראה.** יודע שאסורה עבודת כוכבים בעבודות הללו אבל שגג בכך כסבור שאין עבודת כוכבים בתורה מאהבה ומיראת אדם והוי כשגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות דמחייב חדא: **אלא באומר מותר.** כסבור אין עבודת כוכבים בתורה ונהי דלא הוי שגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות אלא שגגת זה וזה מיהו קרא דקאמר הנה שהיא אחת בהכי מוקים לה: **דבעא מיניה רבא מרב נחמן.** במסכת שבת פרק כלל גדול (דף ע:): **להני קראי.** האי אחת והאי הנה: **ואילו בעבודה כוכבים (הנן) [תניא].** לעיל (פא:) ושוין רבי וחכמים שכהן משיח בשעירה כיחיד: **ותו לא מידי.** ליכא לשנויי מידי הלכך לא נפקא לן חלוק מלאכות בעבודת כוכבים מהכא אלא מהשתחואה כאתקפתא דרב יוסף. והא דרבי זכאי דפטור לה בחדא נפקא (לקמן דף סג.) אלא דתעבדם עשאן עבודה אחת: הכי

אסורות בשבת אבל שכח ששבת היום (שם). **העלם דבר וזה בידו.** שבת ומלאכות, מהרו. חייב אחת על כולן או על כל אחת ואחת (שם). **ותו לא מידי.** אין לדון אחר דבר זה (שוכה לו:) מו ליכא לאקשויי מידי (ערובין קג:) אין להשיב על כך (יבמות לט. קדושין כא:) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כב. סד.) אין להקניט בדבר זה (לקמן סז:).

ואי לא קבליה עליה באלוה לא כלום הוא אלא לאו מאהבה ומיראה ורבא אמר לך לא באומר מותר אומר מותר היינו העלם דבר באומר מותר לגמרי העלם דבר [א]קיום מקצת וביטול מקצת [ב]תני רבי זכאי קמיה דרבי יוחנן זיבח וקיטר וניסך [ג]והשתחוה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אמר ליה [ד]פוק תני לברא אמר רבי אבא הא דאמר ר' זכאי מחלוקת ר' יוסי ורבי נתן דתניא [ה]הבערה ללאו יצאה דברי רבי יוסי ורבי נתן אומר לחלק יצאה למאן דאמר הבערה ללאו יצאה השתחואה [ו] נמי ללאו יצאה למ"ד הבערה לחלק יצאה השתחואה נמי לחלק יצאה מתקיף לה רב יוסף דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם הבערה ללאו יצאה דנפקא ליה חילוק מלאכות [ז]מאחת מהנה [ח]דתניא ר' יוסי אומר ועשה מאחת מהנה פעמים שחייב אחת על כולן פעמים שחייב על כל אחת ואחת [ט]וא"ר יונתן מאי טעמא דרבי יוסי דכתיב ועשה מאחת מהנה אחת מאחת הנה אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת אחת שמעון מאחת שם משמעון הנה אבות מהנה תולדות אחת שהיא הנה [י]זדון שבת ושגגות מלאכות הנה שהיא אחת [יא]שגגת שבת וזדון מלאכות אבל הכא דלא נפקא ליה חילוק מלאכות מדוכתא אחריתי דכולי עלמא השתחואה לחלק יצאה חילוק מלאכות דעבודת כוכבים נמי תיפוק ליה מאחת מהנה אחת זביחה מאחת סימן אחד הנה אבות זיבוח קיטור ניסוך והשתחואה מהנה תולדות [יב]שבר מקל לפניה [יג]אחת שהיא הנה זדון עבודת כוכבים ושגגת עבודות הנה שהיא אחת [יד]שגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות האי שגגת עבודת כוכבים היכי דמי אי קסבר בית הכנסת הוא והשתחוה לו הרי לבו לשמים אלא דחזא אנדרטא וסגיד ליה אי קבליה עליה מזיד הוא אי לא קבליה עליה לא כלום הוא אלא מאהבה ומיראה הניחא לאביי דאמר חייב אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר [טו]אלא באומר מותר תפשוט [טז]דבעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו תיפשוט [יח]דאינו חייב אלא אחת הא לא קשיא ותפשוט ומי מצית מוקמת להני קראי בעבודת כוכבים דאילו הכא כתיב במשיח פר ובנשיא שעיר וביחיד כשבה ושעירה ואילו בעבודת כוכבים תנן ושוין שבשעירה כיחיד [יט]ותו לא מידי כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר הכי

ורבא אמר [לך] לא באומר מותר. ובריש הגולין (מכות דף ז. ושם) דממעטו רבא מכשגגה פרט לאומר מותר התם גרס רבה דעני אניי בתריה מי נמי גבי גלות עובדא בשגגה כתיבי [כ]: **מאי טעמא** דר' יוסי. כפ' כלל גדול (שבת ד' ע.) פ"ה דאכתי מ"ס דמחאת ומ"ס דמהנה למאי אתו ולשון מ"ט לא משמע כן ויש לפרש מ"ט דר' יוסי הא לשמעון ולשם משמעון לאבות ולתולדות אינטריך ומפרש משום דאסמכינהו אהדדי דרשינן נמי אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת: העלם

מסורת הש"ס

א) שבת עב., ב) [עי' תוס' לקמן סג. ד"ה מ"ל אמין], ג) [שבת קו. וש"נ], ד) [עיין לה: שבת ע. יבמות ו: [ולקמן לג: כריתות כ:], ה) שבת ע. קג: כריתות ג., ו) [בשבת איתא ואח"י כר תניא], ז) [שבת ע: וש"נ], ח) [סוכה לו: וש"נ], ט) [וע"ע תוס' מכות ז: ד"ה אלא ופרש ותוס' שבת עב: ד"ה באומר]:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה:

ויקרא ד ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתחוואה נמי ללאו וכו' השתחוואה נמי לחלק:

עין משפט נר מצוה

קלז א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ו סמג עשין ריז:

קלח ב מיי' שם פ"ו הלכה ג:

קלט ג מיי' שם הלכה ב: ד (מיי' פ"ג מהל' ע"ז הל"ד טוש"ע י"ד סי' קלט סעי' ג):

קמ ה ו ז מיי' פ"ז מהל' שגגות הלכה ח:

קמא ח מיי' שם הלכה ד:

מוסף רש"י

ואי לא קבליה עליה באלוה לא כלום הוא. דסיין דלא עשה לשם עבודת כוכבים, השתחואה דידיה לאו כלום היא (כריתות ג). **הבערה ללאו יצאה.** שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חוזרה והוציאה מכללו ופרט בה לאו לעצמה, לומר לך שאינה במיתת ב"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה: וכעי"ז יבמות ו. ולעיל לה:) שאין מחייבין עליה כרת ופקולה כשאר מלאכות אלא מה שמעון בה (שבת ע.). **לחלק יצאה.** שלא תאמר אינו חייב סקילה על שאחלל שבת בכל מלאכות, לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהיא אב מלאכה (יבמות ו.) לו: שלא תאמר העושה ארבעה לו ממשה אבות מלאכות בשוגג אינו חייב אלא אחת, דהא אב לאו אינו אלא כבולהו ואב כרת, לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחייבין עליה לעצמה כו' (פסחים ה. וכעי"ז לעיל לה.). **ועשה מאחת מהנה.** האמור לענין חטאות, הוה ליה למכתב ועשה אחת ולשתוק, אייתר ליה שאחת, מ"ס דמאחת וכל תיבת מהנה לדרשה ודרוש הכי פעמים שכל מעשה עבירותיו משוב אחת ופעמים שהוא קרוי הנה לשון רבים (שבת ע.). **מאי טעמא דר' יוסי.** כלומר מאי דרים ביה, דאמרי מ' דמהנה ומ' דמאחת למאי אתא (שם). **אחת מאחת הנה מהנה.** אחת הוה ליה למכתב וכתיב מאחת, וכן נמי הנה הוה ליה למכתב וכתב מהנה, ודרוש אחת והנה אלא מ"ס הכי, פעמים אחת שהיא הנה, שבת אחת לבדו הוא מחלל ויש כאן חטאות הרבה, דאזלי בתר מלאכות, ופעמים הנה שהיא אחת, מלאכות הרבה עשה ואינו חייב אלא אחת, דבהנך תרי גווני איכא למשמע ועשה אחת וחייב הנה ואיכא למימר נמי הכי ועשה אחת הנה, עשייתו הוי אחת אע"פ שהן הנה ומ"ס יתירה לרבות שהכותב שם משמעון, דאע"ג שנתכוין לעשות תיבה גדולה, הואיל ושתי אותיות הראשונות שם במקום אחר הן חייב, והיינו אחת, מקלת המלאכה ולא כולה, חייב חטאת (שם ועי"ש קג.). **מהנה תולדות.** לרבות תולדות, כלומר היוצאות מן האבות (שם ע.). **אחת שהיא הנה.** דאמרן שחייב על כל אחת ואחת מאי היא, כגון שעשאן בזדון שבת ושגגת מלאכות, דאיכא שגגות טופל (שם). **הנה שהיא אחת.** דאמרן פעמים שחייב אחת על כולן מאי היא, כגון שגגת שבת וזדון מלאכות, דידע שהמלאכות

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי׳ פ״ב מהל׳ שגגות הלכה ז:
קמג ב מיי׳ שם וס״ז שם הלכה יח וס״ח מהל׳ שבת הלכה ח:
קמד ג מיי׳ פ״ב מהל׳ שגגות הלכה ז וס״ח מהל׳ איסורי ביאה הלכה יב סמג לאוין ריג:
קמה ד מיי׳ פ״ב מהל׳ שגגות הלכה ז וס״ז הלכה יח וס״ח מהל׳ שבת הלכה ח סמג לאוין ח:

מסורת הש״ס

(א) שבת עב:, ב) [שבת קו. וש״נ], ג) [שם עב:], ד) [כריתות יט:], ה) [ביצה יג: וש״נ], ו) ב״מ מא., ז) [עירובין מז:], ח) [ע״ז], ט) [ב״מ מ:], י) [ויקרא ח], כ) [נ״ל ותמיה], ל) שייך לע״ז], מ) גם זה שייך לע״ז], נ) [מחוכר אחר מהרי״ם],

הגהות הב״ח

(א) גב׳ המתעסק בחלבים. נ״ב עי׳ בשבועות יט ובהוריות דף ה:

מוסף רש״י

דאכל חלב ודם. דומיא דטמיה וקבילה שהן שני נוסין (שבת עב:). דאכל חלב וחלב. כהעלם אחד (שם:). דקסבר בית הכנסת הוא והשתחוה לו. והיינו שגג שהיא ע״ז בלא מתכוין, שלא נתכוין להשתחוות לע״ז (שם:). הרי לבו לשמים. ומה מיהו יש כאן אפילו יודע שהוא בית ע״ז והשתחוה בו לשמים אין חייב כאן (שם וכעי״ז לעיל סא: וכריתות ג.) שהרי אף משתחוה לבית הכנסת לא לבית הוא משתחוה אלא למי ששכן שמו עליה (לעיל סא:). אנדרטא. צורת המלך שעושין לכבוד המלך והשתחוה לה ולא לשם אלהות (שבת עב:) שראה דמות שהיו דרגלין לעשות בדמות המלך והראוה אותו משתחוה לו לכבוד המלך ופעמים שעובדין אותו וזה ראה אחד שהיה נעבד ולא ידע שהוא נעבד והשתחוה לו (לעיל סא:). אי דקבליה עליה באלוה. שהשתחוה לו לשם עבודת כוכבים, מודה הוא (שם:). ואי לא קבליה עליה. בחלוה, אלא לכבוד המלך השתחוה לו, לא כלום היא. דהא לא אכיל לשם עבודת כוכבים (לעיל סב:). מאהבה ומיראה. מאהבת אדם או מיראת אדם השתחוה לע״ז וקרי ליה שגג אלא מתכוין, כלומר שגג בהכי דקסבר כיון דאין מתכוין לבו לאלהות מותר (שבת עב:). אלא באומר מותר. כגון גר שנתגייר בין הנכרים כשביר שאין ע״ז בתורה, וקרי ליה שגג אלא מתכוין (שם:). דפטור לגמרי. במתיה (שם:). העלם זה וזה. דהיינו אומר מיתר. דאמר אין שבת בתורה היינו העלם זה וזה (שם:). דקסבר דוקא הוא ובולעו. שהיה אלב נימות וגלעו, דלא איכיין לאכילה, דדיקן לאו בר אכילה הוא אלא בלועה, דכתיב (איוב ז) עד בלעי ריקו, ועלתה בידו אכילה, דהא לא איכיין לאכילה (שם עג:). המתעסק בחלבים. כגון אלב וזומן לפניו ונודע שזה אלב וזה זומן ומתכוין לאכול זומן והביט למקום אחר והלכה ידו אל החלב ואכלו, אי נמי אלב וחלב לפניו וסבור שהוא זומן ומתכוין לאכול אחיכה זו ואכל אם זו, ולא דמי לשוגג דשוגג היינו שנתכוין לאחיכה זו עצמה אבל סבור שהוא זומן (כריתות יט:). ובעריות. מתעסק בעריות, כגון נתכוין לבוא על אשתו וסבור טהורה היא, אחותו ואשתו לפניו ונשמטה אשתו ולא ידע וכאה אחותו במקומה, ולא דמי לשוגג, דשוגג כגון

ו) העלם זה וזה בידו. פי׳ דלא ידע לשבת בשוס מלאכה כדמוכח בפ׳ כלל גדול (שבת דף ע. וסס) דמייתי עלה מתני׳ דתרנעים מלאכות מסר אחת וא״ר יוחנן שאם עשה כולם בהעלם אחד כו׳ ולא דמי לשכח עיקר שבת דתנן התם אינו חייב אלא אחת דשכח לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים אבל הכא כי מדכרו ליה מדכר וא״ת מאי קאמר הכא תפשוט דילמא הכא דאינו חייב אלא אחד דשכח לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים ויש לומר דה״מ לשנויי הכי וכפ״ק דכריתות (דף ג:) משני רב פפא משכחת לה בתינוק שנשבה לבין הנכרים אי נמי דטעו בהאי קרא (שמות כ) אלהי כסף ואלהי זהב אסירי דמיני אחרינא לא וה״נ הוה מצי לאוקמי במגפף לעבודת כוכבים שדרכה בגיפוף והוא סבור שאין דרכה בכך אלא כיון דלא קאי הכי לא חשש לדקדק: **מ) הא לא קשיא תיפשוט.** בפרק כלל גדול (שבת דף ע: וסס) אהדר ליה רב נחמן לרבא האי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ותימה בפרק ג׳ דשבועות (דף יט. וסס) לענין טומאה וכפ״ג (דף כו.) לענין שבועה בעי הה״ג וקא פשיט רב נחמן לחומרא והכא לקולא וי״ל הכא שאני דשבת עיקר המלוה: **רישא** בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות. תימה הא איכא לאוקמי כולה בשאר מצות ומאי משמ״כ בשאר מצות כגון שחט וזרק בחוץ דאינו חייב אלא אחת כדאמר אביי בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לד.) ולרבי אבהו דפליג עליה משכחת ליה לר׳ ישמעאל בשחט וזרק ולר׳ עקיבא העלאה וזרק שגג בלא מתכוין כגון שהיה צריך לשחוט בהמה של חולין ומתכוין לשוחטה ונמצאת אחרת והיא של קדשים וכגנדו בשבת שהיה צריך לחתוך תלוש ומתכוין לחתוך אותו ונמצא שהוא מחובר פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה וי״ל דלא מ״ל הכי דמשמע דפטור בשבת לפי ששגג בלא מתכוין וכה״ג אפילו צריך למחובר ומתכוין לאותכו ונמצא מחובר אחר פטור דאין זה מלאכת מחשבת מיהו קשה לוקמה בשאר מצות כמו בנרבע לזכור ולבהמה דאמר לעיל (דף נד:) דאינו חייב אלא אחת וי״ל דעבודת כוכבים שייך לקרות שאר מצות שבקולה כנגד כל המצות אבל רביעה לא אע״ג דמוקמינן סיפא בחלבים אחידי דנקט רישא שאר מצות נקט סיפא שאר מצות וק״ק דמשמע דאי הוה מתוקמא רישא בחלבים הוה ניחא:

להגביה את התלוש וחתך את המחובר. פ״ה דכתיב אשר חטא בה כדדרשינן בפרק ספק אכל (כריתות דף יט.) פרט למתעסק וקשה למה ליה לשמואל במתעסק בשבת טעמא דמלאכת מחשבת ת״ל מכה ויו״ל דה״ק בשבת פטור אף על פי שנהנה משום מלאכת מחשבת ועי״ל מתעסק דפטור הכתוב מכה התם היינו דמשום התם לרבא משכחת לה כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר דהיינו ונמצא שהוא מחובר דנעשית מחשבתו דאי מחובר אחר אפילו היכא דנתכוין למחובר פטור דומיא דנתכוין לבנות זה וכבה זה דפטרינן התם בההיא פירקא (דף כ.) ולאביי משכחת לה כגון דנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר כלומר ונמצא שהוא מחובר דכל הה״ג מלאכת מחשבת היא ולא מיפטר אלא מכה אבל מתעסק דשמואל דפטור משום מלאכת מחשבת היינו במתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דלא נעשית מחשבתו והא דקאמר התם אהא דמוקי אשר חטא בה פרט למתעסק מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה אלא דשבת פטור דאמר שמואל דשמואל אי״ל כהאי גוונא במתעסק לא מייתי דשמואל אלא משום חלבים ועריות דלא מיתוקם ביה קרא:

אמר

הכי תנא קמיה [ח] חומר בשבת משאר מצות חומר בשאר מצות מבשבת חומר בשבת שהשבת עשה שתים בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת מה שאין כן בשאר מצות חומר בשאר מצות שבשאר מצות שגג בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת אמר מר חומר בשבת שהשבת עשה שתים כו׳ היכי דמי אילימא דעבד קצירה וטחינה דכוותה גבי שאר מצות דאכל חלב ודם הכא תרתי מיחייב והכא תרתי מיחייב אלא גבי שאר מצות דאינו חייב אלא אחת היכי דמי דאכל חלב וחלב דכוותה גבי שבת דעבד קצירה וקצירה הכא חדא מיחייב והכא חדא מיחייב והיינו דאמר ליה [ט] פוק תני לברא מאי קושיא דילמא לעולם אימא לך דעבד קצירה וטחינה מה שאין כן בשאר מצות אתאן לעבודת כוכבים כדרבי אמי [י] דאמר ר׳ אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת לא מיתוקמא ליה בעבודת כוכבים דקתני סיפא חומר בשאר מצות שבשאר מצות שגג בלא מתכוין חייב שוגג בלא מתכוין בעבודת כוכבים היכי דמי אי דקסבר בית הכנסת הוא והשתחוה לו הרי לבו לשמים אלא דחזא אנדרטא וסגיד ליה אי קבליה עליה באלוה מזיד הוא ואי לא קבליה עליה לא כלום היא אלא מאהבה ומיראה הניחא לאביי דאמר חייב אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר אלא באומר מותר מה שאין כן בשבת דפטור לגמרי עד כאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה אלא אי לחיובי חדא אי לחיובי תרתי פטור לגמרי ליכא למאן דאמר מאי קושיא דלמא לעולם אימא לך רישא בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות ושגג בלא מתכוין דקסבר [א] רוק הוא ובולעו מה שאין כן בשבת דפטור [ב] שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור [ג] וכדרב נחמן אמר שמואל דאמר [ד] המתעסק בחלבים [ה] ובעריות חייב שכן נהנה [ו] המתעסק בשבת פטור [ז] מלאכת מחשבת אסרה תורה ר׳ יוחנן לטעמיה דלא מוקים מתניתא רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא [ח] דא״ר יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא [ט] מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא גופא אמר הכי תנא קמיה. ר׳ זכאי קמיה דר׳ יוחנן: **חומר בשבת וכו׳.** לקמן מפרש לה: **שגג בלא מתכוין.** לא נתכוין למלאכה זו אלא לדבר אחר ועלתה בידו מלאכה זו: **קצירה וטחינה.** דאיכא שמות מחולקין ומשום הכי חייב שתים: **חלב וחלב.** שני זיתים בשני ימים ולא נודע לו בנתיים שחטא אינו חייב אלא אחת כדמפרש טעמא לקמן: **שבשאר מצות שגג בלא מתכוין.** בחלבין ובעריות איכא למתוקמא כגון חלב המהותך לפניו וכסבור רוק הוא ובלעו דלא מתכוין לאכילה אלא מתעסק בדבר אחר בבליעת רוק והיכי דמי שוגג גמור כסבור שומן הוא ואכלו דנתכוין לאכילה אבל זה לא שוגג הוא ואפ״ה חייב כדאמרן לקמן בשמעתין שכן נהנה משא״כ בשבת כגון נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור שנאמר (ויקרא ד) אשר חטא בה עד שיתכוין למלאכה זו פרט למתעסק בדבר אחר ועלתה בידו מלאכה זו ומיהו מתעסק ועלה בידו אכילת חלבים או עריות חייב שכבר נהנה. אבל בעבודת כוכבים ליכא לאוקומא והיכי דמי שגג בלא מתכוין אי נימא וכו׳: **הרי לבו לשמים.** ולשמים נתכוין והשתחוה ואין כאן עבירה כלל לא שוגג ולא מזיד: **אלא.** שוגג בלא מתכוין כגון מאהבה ומיראה ולא נתכוין לעבודת כוכבים אלא לאהבת האיש ושגג כסבור מותר לעשות כן: **אלא באומר מותר.** דאמר אין עבודת כוכבים בתורה וכיון דלא הוזכרה לו מעולם אין מתכוין קרי ליה: **המתעסק בחלבים ובעריות.** כשעלה בידו חלבים ועריות היה מתעסק ולא נתכוין לכך. כל מתעסק קרי ליה שאינו מתכוין בדבר זה כלל: **שכן נהנה.** הלכך תשיב כגוונא: **מלאכת מחשבת.** שחשב לעשות זאת: **ר׳ יוחנן.** דאמר ליה פוק תני לברא [ט] ולא מוקים רישא בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות אזיל לטעמיה דלא מוקים רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא: **דא״ר יוחנן.** בגנבא מציעא בפרק המפקיד: **מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא כו׳.** דקתני התם [י] המפקיד חבית אצל חברו ולא יחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה אם מתוך ידו נשברה לגרכו חייב לגרכה פטור אם משהניחה נשברה בין לגרכה בין לגרכו פטור ייחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה בין מתוך ידו בין משהניחה לגרכו חייב לגרכה פטור ופריך התם מני רבי ישמעאל היא דאמר לא בעינן דעת בעלים דתניא הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס למקום שגנב יחזיר דברי רבי ישמעאל ר׳ עקיבא אומר צריך דעת בעלים אי רבי ישמעאל מאי איריא לא ייחדו אפילו ייחדו נמי לא מבעיא קאמר לא מיבעיא ייחדו דמקומה הוא אלא אפילו לא ייחדו דלאו מקומה הוא לא בעיא דעת בעלים סיפא אתאן לר״ע אי ר״ע מאי איריא ייחדו אפילו לא ייחדו נמי לא מבעיא קאמר לא מבעיא לא ייחדו דלאו מקומה הוא אלא אפילו ייחדו נמי דמקומה הוא בעינן דעת בעלים רישא ר״י וסיפא ר״ע ואילו הוה בעי לאוקמא רישא בשהניחה במקומה הראשון וסיפא בשהניחה במקום שאינה מקומה כדמוקי לה אמוראי התם ה״מ לאוקומיה כולה כר׳ ישמעאל ואר״י מאן דמתרגם וכו׳ דלא הוה בעי לאוקמיה רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא: **מסותא.** מרחץ כמו מסחותא וירחץ [כ] מתרגמינן [כ] והסתי: ה״ג

אמר

שנתכוין לזו עצמה וסבור שהיא אשתו (שם. ועי״ש בש״מ). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שנאמרה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת שהעשה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שגג בשבת אי סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז. וכעי״ז חגיגה ו.). שמתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (כ״ק כו.) שחשב ונתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט.).

אמר ר' אמי זיבח וקיטר וניסך. פירש הקונטרס דלא גרסינן והשתחוה דלא עבודה היא ולפיכך בהך דר' זכאי לעיל נמי ל"ג ליה וקשה אמאי מ"ל פוק תני לברא אפילו ר' נתן דאמר התם לחלק הכא מודה נלאו יצאת כדמפרש אביי טעמא הכא מדכתיב לא תעבדם מיהו אפשר הא דאמר ליה פוק תני לברא משום דלא דריש ליה לא תעבדם ולרב שמואל בר יהודה דהכי תנא קמיה אוקימתא קמייתא דרבי זכאי מלא תעבדם כר' אמי ולר"ת נראה דגרס בדרב זכאי והשתחוה ובדר' אמי ל"ג דקסבר ר' אמי דלחלק על עצמה יצאת דלא תעבדם משאר עבודות קאי דהכי כתיב לא תשתחוה להם ולא תעבדם והא דפריך הא אמר אביי שלש השתחוואות ל"מ דלחלק על עצמה לא קאמר מדקאמר לחלק על כל אחת משמע אבל לר' זכאי דתנא השתחוה ע"כ ללאו יצאת ס"ל מדלא מחייב שתים ומי עבדה באפי נפשה לא מחייב כלל כיון דלאו יצאת ולא תני ליה בהדי אחריני אלא לאשמועי' היא גופה דלאו יצאה ואמר ליה ר' יוחנן פוק תני לברא דלחלק יצאה אפי' כל אחת ואחת כיון דלא דרשא לא תעבדם

מדס"ל השתחוה דלאו יצאה:

אחת לשלא כדרכה. הא (ג) לא מיבעי לן קרא לעונש ואזהרה דמבוזים כדמיבעי לן לעיל (דף פא.) בהשתחוה לשלא כדרכה דמכוונדים כיון דגלי לן באזהרה דכל שלא כדרכה שוין הוא הדין בעונש (ד):

אלא על כל דבר שיש בו מעשה.

פ"ה דגבי חטאת כתיב ועשה אחת ולא דק דבפ"ק דכריתות (דף ב.) מייתי אידך קרא דתנן לעשה בשגגה יצא מגדף: **כי קאמר רב נמי לר"ע.** אליבא דר"ל קאמר הכי דלר' יוחנן דאמר לקמן (דף פה.) כפיפת קומתו ועקימת פיו הוה מעשה מתוקמא דרב אפילו כרבנן:

כל המשתף שם שמים. לא דמי להא דכתיב (שופטים ז) חרב לה' ולגדעון וכן (במדבר כא) דברנו בה' וכן דלא אסור אלא במידי דאלהות:

משום דהוי **לאו שבכללות.**

ה תימה ת"ל דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דהוי אזהרה לבן סורר ומורה ועוד תימה הא בן סורר ומורה לוקה כדתנן בפ' בן סורר ומורה (לקמן דף עא.) וילפינן בגמרא ויסרו מיסרו וע"כ אזהרתיה מלא תאכלו על הדם וכיון דגלי רחמנא אהאי לאו דלקי ה"ל למימר בכל דוכתי דלקי לכל הפחות היכא דאין יכול לבא לידי מיתה:

על כולם אינו לוקה. אפי' למ"ד בפ"פ כל שעה (פסחים דף מא.) דלקי אגא ואמבושל משום לאי אם ואזג ואחרן משום כל אשר יעשה מגפן הגפן מיפרשי טפי מקרא דלא תעבדם דלא מפרש קרא דאייתי במגפף ומנשך והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יב.) דמבשל גיד הנשה בי"ט לא לוקה חמש וחד מיניייהו המבשל בי"ט לא תשגיגן להו לאו שבכללות דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו כמו לא תעבדם דהכא דהתם מפרש טפי דכתיב עבודה דמשמע כל מלאכה שהיא עבודה:

שלא

אמר ר' אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד וכו'. וא"ג והשתחוה דלא עבודה היא דעל כרחך לית ליה לר' אמי השתחוה לחלק יצאה מדקאמר אינו חייב אלא אחת: **מ"ט דר' אמי.** דלית ליה השתחוה לחלק יצאה: **לא תעבדם.** כלומר כולן כאחד ולא תעבדם יתירי כתיבי (ה) ודרשינן חד מיניייהו להכי: **מי אמר אביי.** כרבי אמי דאינו חייב אלא אחת: **שלש השתחוואות.** לא תשתחוה להם דעשרת הדברות (שמות כ) כי לא תשתחוה לאל אחר (שם לד) לא תשתחוה לאלהיהם (שם כג). והשתחוה דדברות אחרונות (ו) לא חשיב דאהדורי קא מהדר ליה משה לישראל מה שמעו בסיני: **אחת לדדרכה וכו'.** דאי כתיב חדא הוה אמינא לא אסר אלא בעבודה כוכבים דדרך עבודתה בהשתחוה: **לדבריו דר' אמי קאמר.** אביי להך דרשה דלא תעבדם אבל אביי לא ס"ל ומוקים לה ללאוי יתירי ור' אמי מוקי להך השתחוה לומר דלאו יצאה: **לדדרכה ושלא כדרכה.** שהשתחוה היא להך עבודת כוכבים כדרכה ושלא כדרכה כגון שדרכה לעבוד דרך כבוד ולא בהשתחוה ואי כתיב חד לא הוה מרבינן אלא כי האי גונא אבל משתחוה לפעור לא כתב רחמנא השתחוה יתירא שיהא לשלא כדרכה כגון פעור ומרקוליס שעבודתה בזיון והא דא"ר אלעזר לעיל (דף פא.) זובח למרקוליס חייב מלא יזבחו (ו) ואע"ג דחד קרא יתירא הוא דאיכא ולא מוקים לה בזובח למקטרים דעבודתו דרך כבוד דסבר כיון דגלי בהשתחוה ק"ו בזביחה מיהו כולה מילתא לא ילפינן מהשתחוה דא"כ הוה מרבינן כל עבודות כבוד אע"ג דלאו עבודת פנים לכך יצאה זביחה לומר שלא חייבה אלא עבודות פנים: **כיון דאמר אלי אסר חייב.** אע"ג דלא פליגה: **לקרבן.** אם שגג: **ואפילו לרבנן.** בתמיה. דפליגי רבנן בכריתות (דף ז.) במגדף עליה דרבי עקיבא דאמרי מגדף אינו מביא קרבן בשעין מעשה: **והתניא אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה.** דגבי חטאת כתיב (ויקרא ד) ועשה אחת מכל מצות ה': **ר' עקיבא היא דאמר דלא בעינן מעשה גמור.** דמגדף מחייב משום מעשה זוטא דעקימת שפתיו הוה מעשה והכא נמי כפיפת קומתו הוא מעשה והאי דקתני אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה לאפוקי הרהורא דלא מחייב עליה: **מגדף.** מברך את השם: **אסקוני אסקוני.** אלי אתה בזביחה (ד) דכתיב ושמתוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל: **אלמלא וי"ו שבהעלון.** דהא לא כפרו בהקב"ה לגמרי שהרי שתפוהו בדבר אחר: **שאיו לאלוהות הרבה.** אף לאלוהות אחרים וקבלו עליהם: **אכל המגפף וכו' עוכר בלא תעשה.** ואל תלכו אחרי אלהים אחרים (ירמיה כה) אי נמי אל תפנו אל האלילים (ויקרא יט) וכגון שאין דרכן בכך: **הגודר בשמו.** ושם אלהים אחרים לא תזכירו (ו): **המקיים.** הנשבע (ו) דמתרגמינן קייס: **לאו שבכללות.** דכולהו משתמעי בחד קרא: **ועדיין הדס במורק.** הקרבנות: **שאין מכרין.** את האבנים ברחבה כדרך שמכרין את האבנים בשעורה לאשורה משל אחרים כדאמרינן במועד קטן (דף מז.): **על הדס.** על הגרלה ומסברא מוקמינן לה אהרוגי בית דין שנהרגין על עונש (ו) שלא יהנו בהם כבוד משום כפרה: **לבן סורר ומורה.** דלא עונש אלא א"כ הזהיר והיכן הזהיר לא תאכלו על הדם לא תאכלו אכילה שתהרגהו עליה: **לאו שבכללות.** דכל הני (ו) משמע מיניה: לומר

מסורת הש"ס

ה) [תוספתא פרק יוד לקמן סה. כריתות ג:], ב) [כס"מ: שונאיהן], ג) סוכה מה:, ד) [ע"ז נג. ע"ש], ה) [פסחים כד. וש"נ], ו) [רש"י בחולין קכא. ד"ה השותט בהמה וכו' כתב דאינו אלא מדרבנן עוד שם: ד"ה וממתין לה עד שתצא נפשה כדתניא בנבלה מנין אוכל וכו' ואסמכתא דרבנן בעלמא הוא], ז) [שמות פרק כ], ח) מו"ק יד:, ט) [ל"ל ר' יוחנן אומר], י) [ב"מ נא. מכות ד: טז. כ: תמורה ג. זבחים כט:], כ) פסחים פד. חולין פב: לא. קמא: תמורה ד: מכות ד: טז. שבועות ג:, ל) [שמות כג. דברים ה:], מ) [דברים ה:], נ) [ויקרא יח], ס) בס"פ: לזביחה, ע) [שמות כג], פ) [תהלים סג], צ) בס"פ: עונש, ק) [וע"ע תוס' זבחים קו. ד"ה מנין זובח].

גליון הש"ס

גמ' בתנאי אחרים אומרים. עיין במכילתא פרשת משפטים פי"ז: תום' ד"ה משום יבר' תיבה ת"ל יהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. עיין שבת דף קנ"ד ע"א תוס' ד"ה בלאו. תמוה לי הא בחמת בבן סורר לוקה היכא דלא יצא לידי מיתה וילפי' לה מקרא אלא דהתוס' כאן בקושייתם הכי הקשו דלילף מיניה בכל התורה דיעקן לאזהרת מיתת ב"ד לוקה היכא דלא יצא לכלל מיתה יהיה איך שיהיה מאחר שעשה שהיה דלא ילפי' בעלמא מיניה מ"מ עכ"פ בהך לאו עצמו דלא תאכלו על הדם איך שייך לומר דלא ליקי אבל הני משום דיעקן מיתה בבן סורר הא אהך לאו עצמו לוקה בן סורר ואיך יפטרו אחרים ממה דיעקן לאזהרת בן סורר למיתה וצע"ג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לאו וכו' הני משתמעי מיניה: (ב) תוס' ד"ה אחת וכו' הא דלא וכו' דכיון דגלי:

מוסף רש"י

ר' עקיבא היא. דאמר מגדף מביא קרבן דלא בעינן מעשה (כריתות ג. ועי"ש ז.). מנין לאוכל מן הבהמה כו' לא תאכלו על הדם. אסמכתא בעלמא היא (חולין קכא.). בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. אם תוסיר ועברת על לאו, בא תשרפנו, נתקו הכתוב בעשה זה מעושקן של שאר לאוין, לומר זה עבור הנקבה ותקנת עבירתו שיסרפנו (שבועות ג.) שהמעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד.) כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו עשה זאת והיינו לא, ועוד דלא דמי ללאו דחטיפה, שהמלקות נסמך לו (פסחים פד.).

עין משפט
נר מצוה

קמו א מיי' פ"ח מהל' שגגות הל' ח והל"נ:
קמז ב מיי' פ"ח מהל' שגגות הל' ב סמג לאוין ח:
קמח ג מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה כ:
קמט ד מיי' פ"ח מהלכות שחיטה הלכה כ סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' כז סעי' ח:
קנ ה מיי' פי"ח מהל' מעשה קרבנות הלכה ד סמג לאוין שכד:
קנא ו ז מיי' פי"ג מהלכות סנהדרין הלכה ד סמג לאוין רל:
קנב ח מיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה ח סמג לאוין קכ:
קנג ט מיי' פ"ח הל' שחיטה הל' ג ופי"ג מהל' סנהדרין הלכה ד ופי"ח שם הל' ג סמג לאוין קכו רכ רלו שכד:
קנד י מיי' פ"ג מהל' ע"ז הלכה ו סמג לאוין יח:
קנה כ מיי' שם פ"ה הלכה י והל' יא סמג לאוין לה טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ח ועיין בהגהות וכו"מ:

תורה אור השלם

1. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יי אלהיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: שמות כ ד
2. השמר לך פן תנקש אחרי אחרים מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני: דברים יב ל
3. סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: שמות לב ח
4. זבח לאלהים יחרם בלתי לי לבדו: שמות כב יט
5. ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: שמות לב ד
6. לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעונו: ויקרא יט כו
7. ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו: שמות יב י